

התפיסות המקובלות והמקודשות בצה"ל לא עמדו בהם במבחן. הובר נכע בעיקר מצורת לחימה שצה"ל לא הורגל בה.

הכנסת גורם טילי הנט. האישיים, טילי הסאגר, שהוטעלו במאר שות עצומות ושיטות הסעלה הפתיעו את צה"ל, תביא לכך שקרבות השיריון התנהלו במרבית המקרים כאשר טנקים ניצבים מול טנקים.

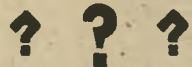
בתנאים כאלה לא ניתן היה לחלץ פצועים הרגומים משה הקרב. צה"ל לא היה ערוך למשימות כאלה. זוהי אחת הסיבות למיספר הגבוה של הנעדרים במלחמה זו שאיש אינו יודע עדיין את גורלם, אם נישבו או נהרגו.

מדוע נערך גיוס המוני של אלופי מילואים וקצינים בכירים אחרים?

בגלל היקף המלחמה שפרצה, ובשל הצמידות לתקופת חילופי המפקדים בצה"ל.

היה צורך בגיוס מוגבל ומצומצם של מיספר קצינים בכירים שהשתחררו רק בתקופה האחרונה, ושהיו מעורים ליטב הן בתנאי החזיתות בהן שירתו והן בתפעול כוחות צה"ל עליהם סקרו. כן היתה הצדקה לגיוס קצינים בכירים הנמצאים בקשר הדוק עם צה"ל למרות שיתורם, לתפקידי מטה כדי להקל את זרוע המעטפה האדירה שרצצה על המטות השונים. אולם מלבד אלה שהיה צורך בהם, התנדבו קצינים בכירים משוחררים למלחמה מבלי שנקראו בכלל ומבלי שהיה צורך בהם. הם פשוט לבשו את המדים, ענדו את הדרגות ויצאו לזירות הקרבות. כל אחד בהתאם לנטייתו האישית. לאיש לא היה האומץ לסלק ולהחזיר הביתה. נוצר מצב כאילו מסלים חלק מקצונת המילואים הבכירה, בעוד שחלקם גויס לא נקראו האחרים לדגל, מאחר שרבים מבין הקצינים הבכירים הם דמויות פוליטיות מוכרות, יכול היה להיווצר הרושם כאילו גיוס קציני המילואים הבכירים נעשה לפי מפתח מפלגתי. ואומנם זו היתה התמונה בימים הראשונים. כאשר מרבית האלוטים המגויסים היו משורות המערך, בעוד אלוטי הליכוד והבלתי-מסוגלים לא גויסו.

כדי למנוע האשמה של גיוס לפי סגס המפלגה, גויסו גם אלוטי הליכוד, אלא שאן היה צורך לאון את הכוחות הפוליטיים והצידים גויסו גם קצינים בכירים אחרים. ושה היה בהם כל צורך.



האם סייעו קציני המילואים הבכירים בניהול המלחמה?

תרומתם של מיספר קציני מילואים בכירים, בעיקר מסקדי-כוחות, למהלכי המלחמה וניהולה היא בלתי ניתנת לעירעור. גם מיספר קציני-מטה בכירים, "סוסי מלחמה ותקנים" כהגדרת הרמטכ"ל, תרמו תרומה מכרעת בהערכת המצבים שהשתנו במלחמה מיום ליום ובחלוקת נטל עבודת המטה.

אבל קצינים בכירים רבים היו פשוט מיספר, סירבנו את עבודת המטות והסתובבו "בין הרגליים", מבלי ש" הביאו שום תועלת.

איך קרה שההתנצחות הפוליטית מיפלגתית פשטה גם לשדה-הקרב?

זה היה מצב בלתי נמנע נוכח העובדה שמדינת ישראל כולה עברה בבת-אחת ובפתאומיות ממלחמת-בחירות למלחמה הגנה טוטאלית. דמויות פוליטיות בכירות שהיו דמויות מפתח במלחמת הבחירות, נאלצו לפתע לשתף פעולה בזירת הקרבות. אי אפשר היה לחמוק בבת אחת את היריבות האישית והאידיאולוגית ביניהם. את חילוקי הדעות בהשקפות העולם והתפיסות המדיניות, האמונה ששירתה בתחילת המלחמה כי זו תהיה מלחמת-בוק שבסיומה המהיר יהיה צורך לחזור מיד אל מלחמת הבחירות, תרמה גם היא ליצירת מצב בלתי נסבל זה.

גם העובדה שהמלחמה שפרצה הולידה מיד ויכוח רעיוני לגבי צידקת ההשקפות המדיניות על שלום וביטחון, גבולות ביטחון, מרחבים איסטרטגיים וכוח החרתעה של צה"ל, סייעה בליבו המחלוקות הפוליטיות.

האם היו הדחות של מפקדים במהלך הלחימה?

בכל המלחמות הקודמות של צה"ל היו הדחות של מפקדים תוך כדי מלחמה. במלחמה זו לא היו הדחות, לכאורה.

השמועות שפשוט בחזית ובעורף על הדחות נבעו ממינויים של מפקדים בכירים. העובדה שאדם כמו שר המיסחר והתעשייה חיים ברילב, הרמטכ"ל לשעבר שהוא רב-אלוף במילואים, גויס כדי לישול חלק מעיל בניהול המלחמה, הפכה אותו לקצין הבכיר ביותר בעל הסמכות העליונה ביותר לשחות לכאורה, שכן מלבד דרגת הרב-אלוף שלו הוא גם שר בממשלה.

היקף המלחמה אילץ את צה"ל לפעול במסגרות בלתי מקובלות

לרמטכ"ל נותר התפקיד של מצביא עליון, כאשר לכל חזית יש מעין רמטכ"ל משל עצמה. כך, למשל, היה ברילב הרמטכ"ל של חזית הדרום, כאשר הוא הקצין הבכיר והותיק ביותר במטה הפיקוד. כשר מאחוריו עבר של רמטכ"ל ושכל הקצינים הבכירים



ההלם: הטילים האוטי-טנקים שבלמו את השיריון

אין סימני כוונות בגבול

בשלושה גבולות של יש-ראל עם מדינות-ערב — ירדן, סוריה ומצרים — לא ניכרת שום תכונה מיוחדת ולא נראים סימני כוונות, חרף ההודעות הנוספות את-מול בדבר כניסת צבאות אלה לכוננות.

האדישות: ידעה שפורסמה יומיים לפני המלחמה



מכת'הוגד: דגל 'ישראלי' במוצב מצרי

היו סיקודיו בעבר. השאלה אם נבון היה למנות כמפקד תזית זו אדם ששמו נקרא על מערכת ההגנה שהתמוטטה מול עיניו ושיוקרתו היתה מונחת על כפות המאזניים בשל כך, היא כבר שאלה אחרת. אם לא היו הדחות הרי חילופי סמכויות כן נערכו. כך, למשל, הוחלפה האחריות למערך ההסברה של צה"ל בימי המלחמה מיספר פעמים.

האם נוצר פער אמינות בין הציבור להנהגה בשל ההודעות וההכרזות הרשמיות?

כל אורח בעורף וכל חייל בחזית חש את התשובה על שאלה זו על בשרו. לא רק שנוצר פער, אלא שנוצר גם משבר של אימון חמור ביותר.

משבר זה משתקף ביתר חומרה בהתייחסות בחו"ל להודעות דובר צה"ל וההכרזות הרשמיות של מנהיגי המלחמה. במרבית המדינות החופשיות בעולם נוצר מצב של אי-אימון להודעות דובר צה"ל.

כיצד נוצר משבר האימון הזה?

אבי כל חטאת הוא חוסר האימון של הממשלה בציבור, והחשש סן לא יגלו אורחיו ישראל בגרות נפשית כדי לטאת ידיעות מכאיבות ובלתי נעימות. בימים הראשונים למלחמה הוכתה ההנהגה בהלם נפשי. כך גולדה מדיניות של הסתרת והעלמת מידע, שנבעה גם מניסיון להסות על האחריות האישית של כמה מאנשי ההנהגה המדינית למסלה בימה הראשונים של המלחמה.

אחר-כך, כאשר השתנתה התמונה בשטח, נמשכה הדיניות של טישטוש ועירפול, שרק בחלקה התבססה על שיקולי ביטחון ועל הצורך בשמירת ערפל הקרב לגבי האויב. שיקולים פוליטיים ואישיים הכריעו לא מעט בעיצוב מדיניות פסולה זו. המצב הגיע עד לידיו כך שאחד הכתבים התבטא: "הערבים למדו מישראל איך לנצח וישראל למדה מהערבים איך לשקר".

היתה זו הגדרה קיצונית, שכן ההודעות וההכרזות הרשמיות לא שיקרו, אלא העלימו מידע מהציבור והת-יחסו להיבטים שונים בהכללות ובתיאורים מופשטים. אורחיו ישראל חיו במשך מיספר ימים בתחושה ר באמונה כי ההודעות הרשמיות דומות לאלה שהיו בתחילת מלחמת ששת-הימים, כאשר לצורך יצירת ערפל קרב לא דווח לעם ולעולם על המצב האמיתי בחזית. גם הפעם היו רבים משוכנעים כי הדיווחים הראשונים על חומרת המצב נועדו להסות על הישגים ממשיים. כאשר נחשפה האמת היה רק טבעי שתיווצר תחושה עמוקה של אכזבה, תיסכול ואי-אימון.

גם הידיעות שזרמו לא הפסק מהחזיתות לעורף, סייעו להעמקת הפער.

מה פסול במדיניות של העלמת מידע מהציבור?

בעצם ימים אלה לועגים כל הפרשנים והמומחים למנהיגי מדינות ערב על שהם מעללים מעליהם את המצב בחזיתות, מספרים רק על הצלחות ומסתירים תבוסות ומפלות.

ישראל נקטה באותה מדיניות עצמה ואין לה שום זכות ללעוג לערבים. להפך, בימים האחרונים ניכרת אצל כמה דוברים ערביים נטיה להתפכחות ולגילוי האמת טיפין טיפין לעמי ערב. מצב כזה לא קיים בישראל. עד עצם היום הזה ניתן לדווח לציבור רק על הצלחות והישגים. איסור חמור מוטל על פירסום כישלונות, סער יות ומפלות. בעוד הישראלים מתפלאים מדוע לא מספרים לעמי ערב על עומק החדירה של צה"ל לגדה המערבית של תעלת סואץ, על חומרת מצבה של הארמיה השלישית של הצבא המצרי בגדה המערבית של התעלה, שוכחים בישראל שלאורח המדינה נודע על נפילת מוצב חחרטון רק כיום האחרון של המלחמה, אחרי שהמוצב, שנכבש על ידי הסורים בשעות הראשונות של המלחמה, נכבש מחדש.

עוד יותר מזה, לפי-הוראות מגובה נאלצו אמצעי תיקשורת לצייר בפני הציבור תמונה סטריילית של המיל-חמה, אבידות כבדות, הרגים ופצועים, יש רק לאויב. כל טנקים ומטוסים של האויב נפגעים ומושמדים. כל תיאור עובדתי שיש בו לפגום בתמונה החרדה של הצלחות והישגים, שנועד להביא את התחושה האמיתית של זור-עות המלחמה אל העורף, נאסר לפירסום. שוב מגדלים את העם הנה רק על סיפורי-גבורה הצלחה.

זהו מישגה פסיכולוגי חמור מעין כמיהו, לא ניתן יהיה למנוע את חשיפת האמת. מה שעתיד לקרות הוא מכת הלם פסיכולוגי המוני, שעלולה להוליד תיסכול הדומה לזה שפקד את עמי ערב כאשר נודעו להם תוצאותיה האמיתיות של מלחמת ששת-הימים. ההנהגה המדינית, החיה תחת הלחץ של מערכת בחירות קרובה, חיה בהרדה ובחשש מפני חשיפת האמת, ובאשליה מחוקה כאילו תוכל לאורך ימים להסתיר את האמת מהציבור.



מה חלקם של אמצעי התיקשורת ביצירת משבר האימון?

מרבית אמצעי התיקשורת נושאים באחריות כבדה לפער האמינות.

● הרדיו יצר, שלא במיתכונן, את הבקיעים הראשון גים בחומת האמינות. דיווחי כתבי הכתבים הצבאיים של שידורי ישראל, שהיו הדיוח המידי והישיב ביותר, יצרו שלא במיתכונן בימים הראשונים למלחמה תמונה מעוותת של המצב בחזיתות.

השדרנים הצבאיים, שהיו מסופחים ליחידות אופרטי-ביות קטנות, דיווחו על הצלחות אמיתיות של הכוחות עמם היו. מאחר שרק שידורי הצלחות והישגים חותרו (המשך בעמוד 14)